

САНГА ОЛОХ

Чурапчы улуунун
хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ
АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН
ТАХСАР

2002 с.м.
ОТ ЫЙЫН
23 КҮНЭ

ОПТУОРОУННЬУК

№86 (8835)

Президиум Чурапчинского Улусного Собрания

РЕШЕНИЕ № 18

О регистрации инициативной группы по проведению местного референдума на территории Чурапчинского улуса

Рассмотрев протокол собрания и ходатайство инициативной группы граждан улуса и проект Устава муниципального образования "Чурапчинский улус", на основании Закона РС (Я) "О местном самоуправлении Республики Саха (Якутия)" и Закона Республики Саха (Якутия) "О местном референдуме", Президиум Улусного Собрания РЕШАЕТ:

1. Поддержать предложение инициативной группы о проведении местного референдума в улусе о введении местного самоуправления и образовании муниципального образования на уровне улуса.

2. Зарегистрировать инициативную группу граждан улуса (прилагается), выступивших за проведение местного референдума в улусе с вопросами:

— Согласны ли Вы с образованием муниципального образования в границах Чурапчинского улуса?

— Согласны ли Вы принять Устав муниципального образования "Чурапчинский улус"?

3. Выдать инициативной группе регистрационное свидетельство № 1 и удостоверения членам инициативной группы с правом сбора подписей избирателей улуса в поддержку проведения местного референдума на территории Чурапчинского улуса.

4. Данное решение опубликовать в улусной газете "Сага олох".

Заместитель председателя Улусного Собрания
В. КОРКИН.

СОСТАВ инициативной группы по проведению местного референдума об образовании Чурапчинского улусного муниципального образования

1. Савина М.Н., глава администрации с. Чурапча.
2. Ядрихинский В.М., начальник управления по организационной работе и делам администрации улуса.
3. Барашков Р.С., глава крестьянского хозяйства "Тенор-гестях".
4. Савин И.В., землеустроитель Хатылского наслега.
5. Захаров Р.А., представитель МОО РС(Я) по улусу.

От ыйын 19 күнүгэр улус-путугар республикатааҕы "Үтүө дьыала" хамсааһын дирекциятын, билингитинэн "Үтүө дьыала" чэрчитинэн үлэбэ кириэр объектары тутар управление директора И.В.Бочкарев сылдан барда. Кини кэммитин сүрүн сыалын быһытынан, бастаан туран, быйыл бүтэн туттарылыахтаах объектарга үлэ хайдах баран иһэрин кытта билистэ, норуот ныматынан тутулла турар объектардаах нэһиликтэр баһылыктарын, тариталар салайааччыларын кытта улус баһылыгар көрүстэ, күн иккэс аңарыгар Чурапчы салкынныгыгар, Кыдал укаастагар, Болтоҕо, Одьулуун, Хай-ахсыт, Хадаар, Холтоҕо нэһиликтэригэр сылдан объектары көрдө. Улус баһылыгар көрсүлүүгэ кэлэтиги быйыл бүтэриилэн, чогуу үлэбэ кириэр эрэ объектар тула барда. Сыл саагытыгар сабаламмыт объектартан аччатыллан, билингити туругунан улус үрдүккө 29 объект былаанга кириэн турар. Олортон улахаттарынан улус киинигэр бычат культурнай-спортивной, "Ветеран" культура киинигэр, улустаагы гимназия салбаһына, хоту көһөрүлүү 60 сылыгар аналлаах Мемориал, Болтоҕоҕо, Хадаарга аромий ныматын тутулар спортивной саалалар, Болтурга Культура киинэ, Кытааннаах 20, Холтоҕоҕо 25 мистэлээх балыһалар, Холтоҕоҕо 20, Одьулуунга 50 мистэлээх үһүяаннар, Арылааха, Мугудайга, Төлөйө, Хай-ахсыска, Сыланга, Чапырга 2-лии, 4-түү квартиралар оҕорор дьыалар, Чурапчыга, Хатылааха ситэтэ суох орто оскуолалар үө. д. а. буолаллар.

"Үтүө дьыала" хамсааһын республикаҕа үлүс сылын ытыллар, быйылгынан түмүктэнэр. Билингити улуспут, биллэрин курдук, ааспыт икки

• "Мин Сахам сирэ – XXI үйэбэ"

БЫҤААРЫЛААХ ТУҢҮМЭХ КЭМ

сылга үчүгэй көрдөрүүлэри ситиһэн, үлүс объектары үлэбэ киллэрэн, 2000 сылга СР Президиум Граны хаһаайынан буолбута. Быйыл да үлэ күлүбүсүнэ суох баран иһэр, атын улустарга тэнгээтэхэ тутулла турар объект элбэбэ биликтэнэр. Ол тыһаан баран, бириэмэ ыһым. Бу дьыла былаанга кириэн бигэрэтиллибит объектары үлэбэ үө ый устата үмүрү тутан үлэбэ киллэрэр сорук турар. Быйыл республика үрдүккө "үтүө дьыала" объектарынан олоххо киллэрингэ көрүлүбүт үлэ кыра. Онук 45 мөл. солк. СР Правительство-тыттан, 23 мөл. солк. "Үтүө дьыала" дирекциятыттан көһөрүлэн 32 улусунан тыһылыахтаах. Ааспыт сылларга Хайахсыт, Чапыр, Бахсы нэһиликтэргэ үчүгүйдик үлэбэ киллэрэр.

Көрсүлүүгэ бастаһынан улустаагы капиталнай тутуу управлениетын начальнига, улус баһылыгынан тутуу бөһүрүстэ-рыгар солбуйааччы А.М.Кирилин баһаһыһынан билингитинэн иһитиннэрин оҕордо. Кини былааннан бигэрэмит объекттар иһитиннэрин ааһан туран, ханна туох ыраахаттар баалларын, тоһо үлэ ороскуоттарынан чуолкайдаата. Оттон нэһиликтэр баһылыктарыгар улус дьаһалатын кытта ыкса үлэлэһэн, сүүрүн-көтөн, дыну түмэн, хаалбыт бириэмэбэ тутуулары үлэбэ киллэрэргэ күөкэ үлэлэһэллэригэр сорук турарын эттэ.

И.В.Бочкарев байэтин этиитигэр республика үрдүккө дьон-сэргэ өйөбүтүн ылыт хамсааһын салгыы тохтоон кэлбэккэ салбаһахтааһын аһына. Бу хамсааһын дьон, ордук тыа сиригэр, түмүсүлээхтэри, этэргэ дьылы, "норуот күүһэ – кэмүөл күүһэ" дьон мэнэбэ эпэһэтэрин дьыалаҕа көрдөрдө дьон улус дьаһалатыгар, нэһиликтэр баһылыктарыгар септөөх үлэни тэрийэлэрин иһин махталын биллэр-

да. Итиннэ үө сыллаах "үтүө дьыала" хамсааһын түмүктүнүнүн бэлэмнэбэ сылларынан, СР Президиум Гранна олохтооммутарын иһитиннэрдэ, сөнү билингити улуспут хайаатар да мистэлэбэ тиксэр тыһа үлэ-лөһөригэр эрэли биллэрдэ.

Аңардас үлэһэн объектары эрэ тутуу, биллэн турар, наһаан, үлэ-эрчэ да, дьон күүһэ, бириэмэ да барыар. Онун үлэ кэлэр сылларга дьон-сэргэ-сөөрүт үсүлүбүтүн тутуу-рыга (благоустройство), бөһүөктөр, салкыннаах мөстө-күстүүлэрин тутуулар оҕоруула туһайлыахтаах. Ааспыт сылларга ытыллыбыт тутуу үлэ-лөһөригэр үлэһиттэр хамнастари-гар, матырыйаалларга да дирекция өтүгэр үлүс көстөр бааллар.

Ити кэмнэ иһитиннэһинэн хас биридин объекты ыры-тыһыны, быһаарсымы буолла. Баһылыктар байэлэрин санаа-ларын, кыһалгаларын этилэр. Билингити: туругунан сазмай ык-саллаах тутуулар хоту көһөрүлүү 60 сылыгар аналлаах Мемориал буолар, балтаран ыйынан бүтүөхтэбэ, Осюола-лар, үһүяаннар эмиэ үлэбэ үлэбэ дьылыгар бэлэм буолуу-таахтар. Былаанга кирибит ту-туулар үлэбэһиннэргэ оҕоруу-лара чуолкайданна, маты-рийааллар кининнэн капитал-най тутуу управлениетын көнүө кэлэбэ, онун билингити быһаарар күүһүнэн нэһили-ккэ буолар. Дьон-сэргэ от үлэтин кэнниттэн, кыстыкка би-риэмэ ыһыны тутуу быһаһан үлэбэ бэлэктэрин кэлэр көлүөнө ычачка тутан дьыла-тан бүтэриктэргэ дьон эрэ-нибэ баарылар.

С.БОРИСОВА.

Хартыскаҕа: И.В.Бочкарев
(турар) көрсүлүү кэммитэр.

Оҕолор сайынныгы сынньаланнара

ҮӨРЭҢИ, ҮӨРҮҮНҮ ДЬҮӨРЭЛИИ ТУТАН

Калингити кэмнэ оҕону үөрэтии-иһити хайысхатыгар биһир сүрүн суолу-иһи, туох да мөккүбэ суох, научнай үөрэ-тии, наука эйгэтигэр үлүһү, иһитиннэһи үөскэтии, оҕо наука-нан дьарыктанар үөрүйэхтэрин үрдэтии ылар буолла. Оҕо теори-яны уонна практиканы дьүөрэлэи тутан сага арайы-ларга оҕоруула, байэбэ чинчий-ж, кэтээн көрөн түмүктэри бу-луута, сага нымалары тобулу-та киһи сайдытыгар, кө-нөбүккүт үөрэктэнэн, кэскил-лээх идэни баһылыгыгар олук уурулар. Онуоха туһаайан оскуо-лаларга араас хайысхалаах научнай куруһуоктар, эбии дьарыктар, сайынны лаабырдар үлэһиттэр. Олортон биридэ-стэринэн быйыл Хатылааха үлүс сылын үлэһиттэр улустаагы гим-назия "РМД" ("Республика мальчиков и девочек") дьон на-учнай-чинчийэр лаабыр буолар. Манна сыл аайы Дьокускайтан наука үлэһиттэрэ, үчүһүлэр,

профессордар таһан оҕолору кытта тэҥнэ үлэһиттэр, үөрэ-тэллэр. Быйыл бу лаабырга фи-зико-математическай наука до-ктора, профессор, СГУ ядернай физика кафедратын сабыд-дуссыйа, Саха сиригэр ядернай физика эйгэтигэр бастагы спе-циалист В.Е.Степанов таһан үлэһити сылдьар. Кини лаабыр аһылыгыттан ыкса сабыд-дуссыйа "Кэскилгэ харды" научнай-практическай конференцияга таһан үлэһиттэр, Чурапчы улусун радиационнай фунда-тын үөрэппитэ. Валерий Егоро-вич лаабыр үлэһити-хамнаһын тутуһан манньа кэлсир.

— Сүрүн сыалбыт-сорукпут дьон оҕолору научнай-чинчий-эр үлэбэ тардыы, кыһалар на-укаҕа олоһурут, практиканан

дакаастаммыт түмүктэри оҕороллорун ситиһи буолар. Билингити бастагы сезон кэмигэр тыа сирин киһитиннэллөрү үсү-лүбүтүгэр чэпчэтэр, ночоот-тоох өрүттэрин барыстааха ку-булутар сыаллаах научнай арайылылары көрдөүбүт, эк-спериментэри ытытыт. Онук хаһан да киһиһинэ үлэбэбэ сирдэригэр сир байэтин буору-гар сага технологиянан, ол эбэтэр уруукуттан быдан сүүдү-гүтүгүлүбүт ныманан, үктэпи-бит. Сир үрдүгэр үктээн баран, сикэй киһиһиннэ хатарбаха уматтыбыт. Итинник 600-чэ-ки бэлэмнээн Хатылаах оскуола-тын куукукуттарга эмиэ сага крематорий систематынан оһох тутан биридэбит. Оһохтут аана бүтэй, салгыһын муоста аһыт-тан тардар, ол иһин буруулаа-

бат. Манньа оһоххо тугу бары-тын уматтааха сеп, ас астанар. Бу оһох практиканы тутуула-иһик, ол тыһаан баран, олтуу оһиринэн барыстааха, эколо-гическай өттүнэн ырааһа наука-нан дакаастанан турар. Эсө оҕолор хотону, гараһы, баань-ыгы үө. д. а. хаһаайыстыбаннай тутуулары түмэр комплекс бы-райыатын оҕордулар, манньа тутуу барыстааһын, уһаайбаһы былааннаһыга, аттарга табы-гастааһын, хотону бусор усна-тиит көтөбүтүн булкаһынан сыбыыр ордугун, хотон кы-рыһаһаах буолуостааһын бил-лэр. Оҕолор маньа барыһын теория өттүнэн үөрэтэн, прак-тическайдык үлэбэ көрөн дака-астаатылар. Итинни таһынан ра-диация таһымын бэрэбизрээ-лээһит, Улуу Куданса фило-

софиятын үөрэтибит. Итинник барыта 44 чаас теорияга, 46 ча-ас практикага аһанна.

Оҕолор манна сынньана эрэ буолбаха бары үөрэнэ, саһаны билэ-көрө кыһыт дьон быһытынан сарсыарда эрдэт-тэн сабалаан үөрэммитинэн ба-раллар. Хас сарсыарда высшай математиканы үөрэтиһтэн сабалаһар, оттон салгыы науч-най-практическай хайысхалаах дьарыктар, экспериментэр бу-олаллар. Лаабырга быһырын Мэнэ-Хыгаластан, Аммаһтан кэлэн дьарыктанан, сүрдэһин аһынан барыттар. Оттон быйыл Намтан, Дьокускайтан бааллар. Бастагы сезонга ба-рыта 23 оҕо сырытта, сүрүннэ-эн, гимназия байэтин үөрэхчи-чилэрэ. Салааһчынан гимна-

зия саха тылыгар уснаа лите-ратурагыгар үлүһүтала Ф.Н.Бол-довская, иһтэһиллэрэнэн М.Н.Керемасова, М.И.Холта-нова, Л.А.Пермякова үлэһит-лэр.

"РМД" -ка оҕолор научнай үлэһэн үчүһүлэр, профес-сордары кытта тэҥнэ дьарык-таналларын, кыһын бу үлэһитин салгыы чинчийэн араас конфе-ренцияларга кыттан комүсүлүлэрин лаабыр бири-үрүһүтэһэн, сонун хайысханан бэлэһитэххэ сеп. Маннаах лаабыр баһыны тарыһыны үлэ-һэн өйөбүлү оҕорор Соловьев нэһилигин дьаһалтатыгар (баһылык Н.И.Брызгаев), бары өттүнэн көмөлөһөр, өйүүр олох-тоох нэһиликкэбэ Е.А., В.И. Семеновтарга, В.Н.Егоровка — Тумарнаа лаабыр администра-цияга үлэһэн махталын тир-дэр.

«СО» корр.

**УЛУУС 2002 СЫЛ БАСТАКЫ АНГАРЫНААЙ
ЦИАЛЬНАЙ-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БАЛАҢЫАННАТА**

Николай Гаврильевич
ФЕДУЛОВ,
Холтобо, 70 саастаах
тыыл, үлэ ветерана, хоту
кеһэрүлүү кыттылааба.

Николай Гаврильевич
ФЕДУЛОВ,
Хотого, 70 саастах
ыл, үлз ветерана, хоту
перулуу кыттылаба.

САХА САЙДЫТА инники өтүгэр хайдах буолуой? Саха дьоно-сэргэтэ ХХ-с үйэ сабаланыар днэри торут үгэстэригэр олобуран дьинг сахалыы сиздэрин-туомунан, өбүгэ сапаттан үгэстэрин тутуһан олохторун-дьахтарын снгостон олобуттара. Сахалыы дуоспуруннаах өй-санаа, майгы-сигилии, билии-таһаа билингиттэн олох ураты этэ. Саха өбүнү иитэр-үөрэтэр үгүскөн үгэстэрдээбэ. Ол үгэстэрэ олонхо философиятыгар олобураа. Олонхо идеята, өйө-санаата саха олоһор-дьаһаар тарытыгар таайара. Итинтэн сибээстээн, эр киһи (уол өбү) торут саха обществатыгар тутуһан даһаны собуллубат ураты оруоллаабы уонна туллубат тутаабы этэ. Олох-дьаһах, өй-санаа сайдыыта барыта эр киһиттэн тутулуктаабы. Эр киһи (уол өбү барахсан) олоһу-дьаһабы тарийааччы, үйгүнү-бийагы аһалааччы, сайдыыны салайааччы, дьиз кэргэн иитээччигэ-аһатааччыта этэ. Эр киһи элбэтиннэ урдук буолан, очкотобу эр дьон өйдөрө-санаалара үлүнэ-күнэ, майгылара-сигилилэрэ холкута-нарыла Билиги өбүгэ-санаа "Саха сүтүгэ" кыһа.

Билиги өбүгэлэрбит "Саха сахатынан кэрэ" дигэн сомоҕо до-
мохтоохторо. Саха сахалыы үгэтин, өбүгэ сабааттан сатыбылын,
билиитин-үөрөтүнүн ыһыктыбакка тутан олорор буолан, сахалыы
өйүөн-санаанан бу тымныы-тыйык, ачытылыы эттэххэ, экстре-
мальной усулуобуйага дойдуну дьылгаан-устгаан, астаан-
таптаан, олуктоон-дьаһахтаан, сүөһүнү-сылгыны дэлэтин, бу-
кур буруу таһааран олордоҕо. Оччотоҕу өйү-санааны, философи-
яны, фольклору үөрэтэн, ырытан-чиччигин көрдөхкө, билигин,
анын сахалар, олус элбэҕи сүтэрбит эбилиит. Маны ордун
Өксөкүлээх Өлөксөй олоҕор-дьаһагар, айымньыларыгар-үлэтигэр
кэлбурдаан көрүүххэ сеп. Кимн оччотоҕу сахалартан алаас куль-
туратын саамай чабылхай-бэрэстөбүннүтэлэ, Поэт, философ,
билигин биир дойдутаахпыт Август Муран Өксөкүлээх биэтин кэ-
мигэр түрөөбүт норуота өйдөөбөтөҕө, ыһааһытаҕа дигэн этэн ту-
рар. Онуо билигин, Август Муран таласынгар сүүрүтүөнччилээ,
сэбүлсүлгүтүт. Ол эрэри билигин кэм-кэрдии аһан истэбин
эһи Өксөкүлээх өйө-санаата, олорбут олоҕо өссө суолталаны
һиэ. Онон, кырдык дабалы, кэмигэр сөпкө сууналалма-
тах өйдөмөтөх эбит дигэн санаталыахыҥ баҕараҥын.

Өксөкүлөк саха норуотун туугар сүрдээх албаар толкуйдаа-
быт, эрэни-муну муннунан тыырбыт киһи буолар. Олорун айор
үлөтүн саамай үтэнэ Ёктееп революциятын уонна гражданскай сэр-
гии кэмнэригэр ааспыт. Кини байэтин кэмин, ити историческай
кэмгэ саха норуотун оруолун уонна миэстэтин олус дьэңкэтик
ойдообут. Олук уларыйар, тыһааһыннаах революционнай кэм-
эрдий кэлбитин билбитэ. Саха норуота сүүһүнэн сылларга муһу-
уммут баай ис хоһоонноох культурнай, историческай, социальнай
олоһун-дьаһаҕын, уут-тураан, ил-эйэ эйгэтин революционнай
коммунистическай буурба үлгү ыһыан эрэрин сарайбыта. Ол иһи
бассабыыктар былаастарын хара маннайгыттан ылымматара.
Киһи аймах буолуһаннаах, сэримлэрдээх кэмнэре кэлбиттарын сэр-
эйдэн, "Ойуун түүлүн" курдук сүдү айымньыны айбыта. Улуу ойуун
кап туонутун быһыгар босхо бастаах бороң урванхай — саха
киһигэ төрөөбүт дойдутун, чээл күлү алааһын, чэмэлкэй ураас
каппаһын, дьонун-сэргэтин, саха норуотун дьылбатын тулутар
налдьар ыарыпта, этиллибэтэх курус тыла, айун-санаатын түмэн
дыксиниитэ, долгуйуута баар абзат. Үйэтин тухары нус-бааны
спорбут саха омок баай-дьадаҕы, тойон-хамначчыт дьин араас
турбута. Гражданскай сэрии уонна ити кэнниттэн кэлбит комму-
нистическай-сэбиэскэй былаас саха сүүһүнэн сылларга олохурбут
олоһун-дьаһаҕын укулаатын алдьаппытара, баай философиятын,
итэҕэин тэпсибиттэр. Маһтан сабаламмыта саха норуота тыһа-
айун, төрүт философиятын, олоһун-дьаһаҕын укулаатын сүтэри-
тэ. Өйбүтүн-санаабытын ыһыан төрүт үгэстэрибитин умуннарыы,
төрөөбүт төрүт буорбутуттан, алаастарбытыттан араарыы полити-
каын ыппыт эбит государство. Саха обществотыгар эр киһи
оруола түстэр-түһэн испитэ. Чурапчылары хоту көһөрүү истори-
тын билиги өссө диригиник өйдүү-үөрэтэ иликпит. Манна истори-
ческай наука өттүттэн диригиник хасыһы сусба киһини хомотор.
Бастатан туран, бу былаас, государство өттүттэн улахан экспери-
мент быһыылаах дьин сабабалыахха сеп. Того диэтэххэ, саалары
хоту көһөрүү уонна кэнилэр онуларга кэли дьонно адалан
өлөхсүтүү туһунан идея Россия государствога төрүттүн баа-
ра. Бу өссө 1912 сыллаахха Россия Госдуматыгар болтуруос
быһыһынан туруорулла сылдьыбыта. Ол эрэри оччолорго саха
норуотун өйө-санаата чөл, культуратын, норуот быһыһынан ура-
тытын ыһыкта илик буолан Госдума быһаарылын утары күдүтэх
үтэһини ыппыта. Манна Өксөкүлөк "Саха норуотун интелли-
генциятыгар сурук" дьин астырбыт научнай-публицистическай
үлөтүн суруйбута. Кини манна саханы хоту көһөрүү Россия импер-
скай политика буоларын сорунуулаахтык дакаастабыта уонна
манчык политиканы ыһта сатыыр дьон дьин сирэйдэрин сарала-
абыта. Онтон кэли, сүүрбэ сүл буолан баран, 1942 сыллаахха ити
идея эмээ хантан эрэ күөрэс ыһан, аны сэбиэскэй-коммунисти-
ческай былаас күһэйинитинэн чурапчылары хоту көһөрүү буолар.
Баар, кэли (эксперимент табылыннааһына) кини улуктарга оло-
дор сахалары барыларын хоту көһөрүү былаанаммыт буолуон
сеп. Ол эрэри Чурапчы дьонно харса суох килсэн государство бу-
оһу. Ол эрэри Чурапчы дакаастабытара. "Ойуун түүлэ" уонна "Саха
норуотун интеллигенциятыгар сурук" ыһа ситимнээктэр.
Өксөкүлөк өйү-санаатын күүһүнэн өтө көрүүлэрэ кырдыктааһын
сүрх тоһуу дакаастаата.

Ассакүзак айымыналарын суруйар ньымалар дараа уратулар. Кили терет сахалы ньыман, олсгох форматынан суруйар. Манна аллитерация, параллелизм курдук ураты уран, сахалы

Тыгана-ахтар кинизе кетер, чупа-кыдылары тутан айар. Билигин даганы Эваскулук айымчылары аралчыч уусугулан туран биек тынычына аагар. Ол курдук кили айымчылары сахалык ейдөөк сакааллах кинизе тупсабайдар. Ордук дылуннаага -- Эваскулук айымчылары, айа-сакага сакаа суолаларын сутара иликээр. Кили укина Алампа канииттен сахалык форманы суурай суурайаччы уескабата. Кинилар каниилариттен социалистический реализм дизи аатырар хайыса суурайаччылары ардаагы форманы суурайалар. Того? Эбээр бу уруктуун билиргыттан, ол абазар төрт сахалык ейген-сакааттан аказастын кастууу, буюкбатах дуо? Интернациональный коммунистический идеалог

2002 жыл –
Өксөкүлээх Өлөксөй сыла

CAXA

сөл түбэслэт эбит саха төрүт өнө-санаата. Социализм айымньыларын ыргытан көрдөххө, олох анын идеологиктиги көрүү талсан кээбэр. Социализм "чоптоону-утары охсор ичинлэрин ууммут" пролетариат аполонгетарын үүнэрбитэ. Саха литературатыгар социализмы төрүттээннинэн П.А.Ойуунускай буолар. Кини философскай көрүүгэр марксистскай-ленинскэй идеологияда олордурар. Ол иһин кини геройдара тиганнар уонна бунтааралар. Ордук бу Кыһыл Ойуун үөннэ-Улуу Куданса уобарастарыгар кестөр. Дьылгээх олоххо олорор сайдыыныг Уот Айыа Куданса үлүйдөн быһылтынан өнө-санаата олус харса-хабыра суох буолан, халлааныга хирдаабыттан, сэтн-сэлээн онгостон айымньи-харата түүһүн, кырыаха-түбэспит киһи. Ол иһин санада алта элпэһиэ сусоһаах эгэ. Биллэр бөрүлүбүг олору сиртибэлэни дигэн былыргы саха өйүгэр-санаатыгар баппат быһыы. Ону улууттар, герой онгостон холуйар былыргы сахалар өйдөбүлүрүгөр баһылыбат курдук (аныгы сахаларга кайдаа эбипэ буолла?). Арбаа дойдуларга өссө Иисус Христостан сабаларан байа олорун сиртибэлэни героиката олус сайдыбыт. Ордук коммунистическай идеологияга сайдыбыт бу. Идея туһутар толкуйдаабаха эрэ бэйэни сиртибэлэни коммунизмга туталык кодекскаар сөл түбэһэр эбит. Манньк өйү-санааны саха культуругар Ойуунускай ордук туруулаһан туран иллербитэ өйдөнөр. Кини бэйэтин кэмин киһитэ. Ол иһин итинни толкуйдуура, эгэрэ-тынара, судуйара сөл даһаны. Урукку алаас культуругаттан, өйүттэн-санаатыттан саха кыахырааччы аксаастаннаһына эрэ сана сэмэскэй киһи калыктыбатыгар уларыйыахтаада. Онолорго коммунизм идеяра прогрессивнай өй-санаа курдук кестөрө. Олус көрдөххө, киһи аймах дьолун-соргунун туһутар олору аһаһыттан ордук улахат сымал-сорук, ама, баар буоллабай, ол тынан баран, бу саха төрүт өйүгэр-санаатыгар туора-туспа өйдөбүл. Саха өйдөбүлүнэн киһи түс бэйэтин олорунан, айымбатынан, бэйэтин "Мин" дьонунэн олоруктаах. Оттон биниги, аныгы дьон, тас социальнай эйгэбитин, холобур, улэбитин-хамнаспытын олох онгостон кэбинэбит. Саха өйдөбүлүнэн дьылгээх дьол дигэн бэйэни кэбинэ, бэйэни эрднигэ сыгар. Бу байэмсэх буолууттан олох атын, киһи олорун кинигэр бэйэгэ эрэ эппиэттихтээх. Ол иһин былыргы дьон өйдөрө-санаалара бөдөх уонна кыһанык. Холобур, былыргы сахалар арыыны испэттэр (ончолорго даһаны Россияда арыгы дэлэй этэ). Бу өйдөрө-санаалара олохторбуттан уонна дьоллоруннаһыттан.

Оп эрэри кэм-кэрди аһаан истэбин айы саха санаалары. Ыксекүлээх кытылын дэки хайыһан көрөр. Саха дыһулар Ыксекүлээх саха литературатын төрүтэбит эбит. Кини дыһыт саахалыы ейе-санаата, философията аныгы сааны олус умсуғулар. Ыксекүлээх дыһы -чаччы айылға оҕото, Кини айыһыылары - норуот ейе-санаата, норуот олоҕо-дьаһаҕа, норуот кыһыҕата. Манна кыыраах даһаны кеддүүн, сыһыа ей-санаа эбэтэр олус күдүккэ илээх, латентинескай идея суох. Арай минник ааас сааһытар күнү көрөй күөрэгэй ыллаан дыһылатар-дырулалар или (илин байытын ырыаһыппын дэһэрэ). Айыһыылары истин, ыраас уонна сээскэ үрүччэ уута кыһыгыры-халыгыры устан эрэри күрдүк туха даһаны куурууга суох чэпчэкигэ суурулар. Оп күрдүк ырыалара-хоһоонноро хайдах эр бир тыһынан суруллубут күрдүктэр. Бу эрбэ улаһар-сыраттан таасара биллэр суол.

Аныгы саха кулутууратыгар Өксөкүлээх ыккыстан тэннэн эрэр. Ол курдук, аныгы саха театрын, искусствотун, музыкатын көрдөөтүннөрө — барыта Өксөкүлээх өйгүт-санаатыгар төннү. Холубур, аныгы саха рок-музыкатын сайдыытыгар кини уурбут сикустара уонна кини өйгүт-санаатын дыйдыыта олус олук. Саха норуота XX-с үйэ санатыгар дьирэ септөөх суолунан сайдан испит эбит. Саха өйгө-санаата дьин баар эбит. Саханын ай-санаа кини бейэтин тус эйгэтигэр, өйгө-санаата туругуларыгар ураты болгон тону уураар. Чол өйгө-санаага олохуран ис эйгэти тулалыр ай-ылбаны кытта сикимизин олоро сатыыр ийиэхэ тас социальнай эйгэтэ улахан суолтата суох. Ол ийин былыргы сахалар олохторо дьаһахтара аныгы ийи көрүтүгэр олус судургу, нумчуланы этэх-хэ, даконичнай, о.э., туск даҕаны орду-хоһу суох. Саха олобо-дьаһага тулалыр эйгэтигэр, ийылбатыгар дуаралдьан киирэн хаалардыы сөл түбэхэр. Ол ийин аныгы кини былыргы сахалар хаалардыы дьаһахтан-хоттарын, таһа даҕаны өткөсүйөн хааллар

[illegible]

Корей Ханхук университетын профессора Канг Дук Сун атарынан, былыргы саха обществота эр киһини мөлүсүнээх (мудзодобнай), отток аныгы саха обществота дыктардык мөлүсүнээх (женолодобный). Билиги арбааны сайдыы суолунан барбыллыт итинник оосуулах буолаа. Киһи аймак сүүрүөчү үйбэ арка кэлээнири барытын көрсөн кэлэ, революциялар, нэхти өлү дүйдү сэрмитэ, холокост, геноцид, репрессия уонна үйэ символдарнай сэрэн сэбэ... Арбааны культура олус сиэмэк, алдьатыллаах уонча уодаһыллаах буолла. Ити камалдыга суга суох хартууток. Ининибиитигэр ХХ-с үйбэ киһи аймағы өссө түскүттэрини хым даҕаны биһэт. Мин бөлүһүк буолбатахпын, ол тыһын бары, үлүмүт үйэ өссө уодаһыллаах, өссө алдьатыллаах буолурун бүтэйим сэрэйэбин. Арбааны сайдыы суолуттан аккаастаанкытына эрэ быһанар кыах баарын өйдөөхтүтүн наадя. Илинги духовнай уонча культурнай сыаннастарга көһүү сылла-соруга түөр. Илинги культураны кытта саха төрүт өйө-санаат дириң сибээстээх. Илинги ой-санаа быдан билыргы. Будда, Конфуций, Лао Цзы, Махатма Ганди у.д.а. илинги улуу дыһа үрөхтэрэ өссө даҕаны ситэ сыналлана илик. Киһи айылҕаны кыта алтыһаң байытти сайылларар сулуу-ийи түгүһүстөөх. Ойу-сааны ситиһип, байы-дуолу эжирдэп, күннээби колдуйа олохтон олоруу киһи аймағы хаһаң даҕаны үүтэй суолга тиздибитэҕэ уонча тиздиде даҕаны суоба. Билинги дыһа, билиги, арбааны сайдыы суолуттан илинги сайдыы суолтар көһүү уустук кэмнэгэр – дыһаҕа ирбип кэмнэгэр олорбут.

Николай СМБИРЯКОВ

Налоговая служба

О ГОСУДАРСТВЕННОЙ РЕГИСТРАЦИИ
ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ
НАЛОГОВЫМИ ОРГАНАМИ

В соответствии с Постановлением Правительства Российской Федерации от 17 мая 2002 года №319, принятого во исполнение Федерального закона от 8 августа 2001 года №129-ФЗ "О государственной регистрации юридических лиц", с 1 июля 2002 года на Министерство Российской Федерации по налогам и сборам возлагается функция уполномоченного федерального органа исполнительной власти, осуществляющего государственную регистрацию юридических лиц.

На состоявшемся 19 июня 2002 года заседании Коллегии Министерства Российской Федерации по налогам и сборам рассматривался вопрос об организации этой работы налоговыми органами.

Коллегия МНС России отметила, что благодаря переходу на принципиальный принцип "одного окна" существенно упрощается сама процедура государственной регистрации юридических лиц, благодаря чему повышается возможность объединения двух направлений деятельности исполнительной власти: государственной регистрации юридических лиц и их постановки на учет в налоговых органах.

Кроме того, реализация принципа "одного окна" будет способствовать взаимодействию регистрирующего органа с государственными органами, осуществляющими в связи с выполнением своих функциональных обязанностей учет юридических лиц. Причем это взаимодействие будет организовано без привлечения юридических лиц. В этих целях Законом устанавливается, что регистрирующий орган в срок не более чем пять рабочих дней с момента государственной регистрации представляет сведения о регистрации в государственные органы, определенные Правительством Российской Федерации.

Вместе с тем, этот переход одновременно предусматривает усиление мер ответственности сторон, участвующих в государственной регистрации юридических лиц, как в отношении регистрирующего органа, так и в отношении заявителя.

Перед налоговыми органами поставлена задача организации осуществления государственной регистрации юридических лиц при создании, реорганизации, ликвидации, а также внесении изменений в учредительные документы либо в сведения, содержащиеся в Едином государственном реестре юридических лиц (ЕГРЮЛ).

Следует особо подчеркнуть, что с момента вступления в силу Закона налоговыми органами предстоит вступить в совершенно новый для них вид общественных отношений, регулируемых гражданским законодательством и основанных на равенстве, автономии воли и имущественной самостоятельности их участников.

Поскольку процедура государственной регистрации будет осуществляться в рамках гражданского законодательства, налоговые органы организуют свою работу так, чтобы не ущемлять прав юридических лиц.

К числу новых для налоговых органов функций, прежде всего, относятся: ведение Единого государственного реестра юридических лиц (ЕГРЮЛ); обеспечения открытости и общедоступности сведений о государственной регистрации юридических лиц, в том числе через средства массовой информации, путем размещения этих сведений в официальном издании МНС России, иных средствах массовой информации и в Интернете; регулярное представление сведений о государственной регистрации юридических лиц в государственные органы, определяемые Правительством Российской Федерации; информирование всех заинтересованных лиц о сведениях регистрации юридических лиц, как за плату, так и бесплатно.

Регистрирующий орган несет ответственность за нарушение порядка государственной регистрации, а отказ в государственной регистрации допускается только в двух случаях: непредоставления определенных Законом необходимых для государственной регистрации документов и представления документов в ненадлежащий регистрирующий орган.

Для выполнения функций государственной регистрации юридических лиц в Территориальных органах МНС России создаются специальные подразделения, оборудованные компьютерами и оргтехникой. В МНС России координацию этой работы будет осуществлять Департамент регистрации юридических лиц и учета налогоплательщиков.

В целях обеспечения деятельности налоговых органов по осуществлению государственной регистрации МНС России разработаны методические указания по вопросам единообразия процедур государственной регистрации юридических лиц и ведения ЕГРЮЛ.

Система территориальных органов МНС России, расположенных на территориях всех субъектов Российской Федерации, и наличие в их арсенале федерального информационного ресурса в лице Единого государственного реестра налогоплательщиков (ЕГРН), позволят обеспечить реализацию Закона "О государственной регистрации юридических лиц" в полном объеме и в установленные сроки.

Начальник Управления по информационной политике МНС РФ по РС (Я)
И. А. КОЛОТИЙ.

Санэпиднадзор киннэ иһитиннэрэр

ДИЗЕНТЕРИЯТТАН СЭРЭНИИГ!

Билиги улуска 2002 сыл бастагы анарын түмүгүнэн сыстыганнаах ис ыарыларын арасына ааспыт сыл көрдөрүүтүтэн үрдээтэ. Ол курдук, сальмонеллез ыарыынан 5,5, дизентериянан 14, атын ис ыарыларынан 1,1 төгүл элбэх киһи ыарыйда. Онно төрүтүнэн аһы-үөлү уурууга-харайыга, астааныннга санитарнай ирдэбиллэри кэини, асчытар тус бэйэ-биччэни түгүспүстүктэри буолла. Ис ыарыга ордук сайыагы-күлүгү камга кууска билиэтэр. Олордон бүгүн дизентерия туһунан билиһиннэрбэт.

Дизентерия — сыстыганнаах ис ыарыга, аан дойду үрдүнэн балаһа киэнник тарбаммат ыарылартан биридэстэрэ. Бу ыарыга дизентерия палочкатын хас да көрүгэ тиздэр. Ыарыны тарбатааччыан ыалдыбыт киһи буолар. Ыалдыбыт организмтан бастария палочката киһи убаһаны уонна хойууун кытары туулаһы эйгэ тахсаллар. Уонна ыарыах тус бэйэ-биччэни түгүспүт, балыһаа киэрэн эмгэммэт түбэлтэтигэр күннэтэ туттулар дьыа-үтүт тэрилэ, иһит-хомуос, ас-үөл, уу сууллан атын дьон ыалдыларыгар тиздэр. Ыарыах кыраа-

дыһа 39-ка-40-ка тийэ үрдүр, хотуолуон сөл, элбэхтик сытаргытар, онто сулуһуннаах, хааннаах буолар. Киһи куртабын, олоҕоһун туһаайытынан улаханньык ыалдыр, саниэтэ эстэр. Ыарыах ыалдыбыт күнүтэн сабалаан үтүрүөр диэри ыарыны тарбатар, дьонго сыһарар. Ордук кутталлаах — ыары чэтэжи формата. Бу түбэлтэҕэ ыарыах көрдөрбөккө хааллыһына элбэх киһи сулуһуон сөл. Кэмгэр уонна ситэ эмгэммэтэҕэ, дизентерия палочката киһи этигэр-хааныгар олоһун туһары иһэн хаалар уонна доруобуйа мөлүөтөбүтүн көбөн тахсан киһи хаттаан ыалдыр, туулаһы дьонго кутталанаар. Ол иннинтэн:

- ууну, үтү оргутан иһин;
- оруот аһын, отону оргуйбут уунан кыайан сууйб;
- илиитин күннэтэ мылалаан сууна сылдьыт;
- сахсырҕаны суох оргор;
- ыарылардыт эрэ эмчиттэргэ биллэрэн көрдөрүт.

Ис ыарыга «кирдэх илии ыарыга» буоларын хаһан да умнуман!

Улууустаагы санэпиднадзор киннэ.

ЧУРАПЧЫ СЭЛИЭННЭЭТИН
ОЛОХТООХТОРУН ИСТИЛЭРИГЭР!

1. Ким от аһылаһыан баалаах БУ НЭДИЭГЭ ИНИНЭН Чурапчы сэлээннэтин дьаһалтатыгар кэлэн билсэригигэр.
2. Оттуур ходоһаа наадыааччыларга Болугур нэһилигэр Амма өрүс үлгүр Хойкуга (Мындааһы бөлүлүгүтэн чугас) сир бериллэр.
3. Икки сыл устата сир нолуогун төлөөбөтөх дьон от ыйын 26 күнүгэр диэри төлөөбөтөхтүнэ, «Сир Сокуонугар» сөл түбэһиннэрэн, сиргит төгүрү ыһыларын туһунан сэрэбэт.

Чурапчы сэлээннэтин дьаһалтата.

«БАЙЫЛЫАТ» МАҒАҒЫНГА
АТЫҒА БААЛЛАР:

1. Соҕуток ат тардар от охоро (мототележка + КСФ-2,1 охсор). Тутатына төлөөтүнэ — 11000 солк. Уопсай сыаната — 44 тыһ. солк. Икки сыл болдьоһо лизинггэ бериллэр. Гарана — Дьокуускайдаагы т/х института.
2. КМЗ-12 мини-трактор — 84 тыһ. солк. Төлөбүрүн 50 %-на — тутатына. Онтон ордуга бу сыл алтынын — 1 күнүгэр диэри. Икки цилиндрдээх дизельнай мотордооһ, иннигэр, кэннигэр ВОМ-наах, гидралаах.
3. Мотокоза — 7860 солк.
4. Сварочный аппараттар, эл. станциялар, биир фазалаах электродойна, о.д.а.
5. Саахар, килэтэ — 20 солк.
6. Бурдук, куула — 495 солк.
7. Комбикорм, куула — 375 солк.

Тел. 41-384.

БИНИГИ ӨНӨБҮТҮНЭН ТУҒАНЫН!

Күн ахсын Чурапчы — Аллараа Бэстээх маршрутунаан дьону таһабын.
Хатылыттан, Төлөйтөн, Мугудайтан сакаас ылабын.
Дьокуускайга сакаһынан дьону, таһаҕаһы таһабын.
Билсэр тел. 41-266.

Күн ахсын Чурапчы — Аллараа Бэстээх маршрутунаан дьону таһабын. Сымнаҕас кириэһиллэрдээх.
Маньы таһаҕаһы дьонун аһылыбыт.
Билсэр тел. 42-060.

Күн ахсын Чурапчы — Аллараа Бэстээх маршрутунаан дьону таһабын. Сымнаҕас кириэһиллэрдээх. Билсэр тел. 42-151.

Күн ахсын Чурапчы — Аллараа Бэстээх маршрутунаан дьону таһабын. Сымнаҕас кириэһиллэрдээх. 42-327.

Санаа ситимэ

БОКУОННҮКТАРЫ
КЭРИЭСТИИР НААДА

Киһи барахсан бу орто аан ийэ дойдута «Киһи» диэн күндүк ааттанан бэрт кыгас кэмгэ уот ылар курдук кэлэн аһар. Соҕуру соҕу (эйигиттэн кенүгэ суох) өлөр өлү өбүрү «олуктоох дойдута» харайар. Дьэ, мэнэ арыый сааһыран өлөөхө дьоллох киһи, «олуһун толору олорон барда» диэн сыана дуу, тэҥэбил дуу бериллэр.

Урут билиги Хоптоҕобут нэһилигэр бокунуһу кулупка аҕалан оҕолорбут олоһун ахтан-саанан, киһи олоһун кэриэстээн атааралара санааҕа астыкка дьы буолар, хаалааччыларга итэҕэл бериллэрин курдук өйдөбүт үөскүүр. Онон бокунуһунаан кээн туттуу, хатыламат олоһун олоһун урдуктук сыаналаһып буолар. Билигин ити үгэс Эдрийи Досра субэтинэн, нэһилиэк урууку баһылыга Г.Н. Нестерев олоһо илэримтинэн тохтогулан турар.

Бокунуһу кулупка илдибэт буолууттан ордук кыһаҕы кэмгэ элбүтүтүктэр кыараҕас чааһынай дьыһаарыгэр элбэх киһини көрүтүмүрэр кыахтар кычыыр, үгүс үгүрүтэ көрсүлэлэр. Ол үрдүгэр кулупка курдук дьылаһыа боччумнаах тыл-өс этилибэт.

Иһэҕэ тынан, хаалыахытар бар дьонор сыаналарын истэртэн мааллар. Бу улахан итэҕэс. Аттынаагы собуруу нэһиликтэриб, истэр туһары ууус атын да бөлүлүктэригэр, Чурапчы сэлээннэтигэр бокунуһу үлэһэбит хайысхатынан дьүөрэлээн киһини атаараллар, бу үчүгэй. Онон Хоптоҕо саламта өссө биридэ толкуйдаан көрөрүгэр этилээхпин. Бу санаабын бокунуһулар, педагогическай үлэ ветерана Семен Егорсевич Федосеев, республика чулуу спортсмена Егор Семенович Кириллин уонна соторугааһыта өлбүт партийнай-хаһаайыстыбаннай үлэһит,

Прокопий ФЛЕГОНТОВ.

БИНИГИ ӨНӨБҮТҮНЭН ТУҒАНЫН!

Күн ахсын Чурапчы — Аллараа Бэстээх маршрутунаан дьону таһабыт. Билсэр тел. 41-428.

Күн ахсын Чурапчы — Аллараа Бэстээх маршрутунаан дьону таһабыт. Тел. 41-005, 42-207, 42-160.

АТЫЛЫБЫТ

1989 с. «Тойота-Хайс» уонна 1992 с. «Мицубиси-Кантер» автомашиналары. Билсэр тел. 41-428.

Улаайылаах 7 x 9 м дьыа кендүйүн. Кырыһалаах, уота тардыллан турар. Сыаната — кэпсэтинэн. Билсэр тел. 42-066 (үлэ чааһын кээниттэн).

Тапталлаах эдрийибит, аймахпыт, Сылтанан төрүттээх Майа сэлээннэтин олохтооҕо, Мэнэ-Хаҕалас улуунун бонүттөөх гражданина, тыһа уонна педагогическай үлэ ветерана
МАКАРОВА Варвара Ивановна
от ыйын 21 күнүгэр Дьокуускайга 80 сааһыгар үлүн арахан ыарыһтан өлөн туорабытын, дьириник курутуулан туран, аймактарыгар, үлэһэннэһтэригэр, билэр дьонугар иһитиннэрбэт.

Чурапчытаагы аймактара.

Тапталлаах оҕурут, убайыт, Чурапчы орто оскуолатын учуутала
НИКИТИН Владимир Семенович
эрр сааһыгар хомолтолоохтук олохтон туорабытынан төрөппүтүгэр убаастаһылаах Мария Петровна, Семен Ивановича, балтыгар Вика дириг кулуррамытын тиздэбэт, тутуна да кыһаммак улахан аһыһытын тэҥэ үлэстэбэт.

Майаттан Еддоһия, Василий Соловьевтар.

Редактор а.т. СР. ДАНИЛОВ.
АДЫРЫСЫП: 678670, Чурапчы с.а.
Карт. Мэҕэ уул. 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРБЫТ:
редактор — 41-332, отделлар — 41-265.
E-mail: danilov@churapch.sakha.ru

Хаһыаты төрүөтчилэр: Саха Республикатын Правительства, улуус дьаһалтата, редакция. Хаһыат сахалыы тыһыан оптуорунуһука, чэппиэргэ, субютаҕа тахсар.
Хаһыат индекси: 54907

"Сага олох" редакционнай-издательскай холбоһук.
Офсетнай бэчээт. Сааһаһын №-рэ 86. Тираж: 1544.
22.07.2002 с. бэчээккэ берилиннэ.

Автор суругар этилэр санаа редакция позициятыгар маддьы сөл түбөһөр буолбатах. Сурукка ыһылар чахчылар кыры-ыктаахтарыгар эппиэттэһи автор тус бэйэте сүтэр.